JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

M. POIARES MADURO

24 päivänä huhtikuuta 2008 [1]

1. Yhteisön oikeuden tehokkuus ja jopa lailisuusperiaate voivat olla vastakkain oikeusvarmuusperiaatteen vaatimusten kanssa. Sen vuoksi niistä johtuvat vaatimukset edellyttävät niiden toisistaan poikkeavien intressien yhteensovittamista tai sovittelua. Tähän tasapainoon pyrkiminen on kuitenkin pulmallista jo silloin, kun vastakkain ovat kaksi yhteisön oikeussääntöä, ja se voi olla vieläkin vaikeampaa, kun kysymys on yhteisön oikeussäännöstä ja kansallisesta lainsäädännöstä. Ensisijaisuusperiaate ei aina ole paras mahdollinen keino tämän mahdollisen ristiriitatilanteen ratkaisemiseksi, sillä vaikka oikeusvarmuuden periaate kuuluu useimpien kansallisten oikeusjärjestysten yleisiin periaatteisiin, se on myös yhteisön oikeuden yleinen periaate. Esitetyt ennakkoratkaisukysymykset edellyttävät toisin sanoen, että asiassa tarkastellaan yhteisön oikeudessa asetettujen velvoitteiden laajuutta saatettaessa sen kanssa ristiriitaista kansallista lainsäädäntöä yhteisön oikeuden mukaiseksi.

I Tosiseikat, asiaa koskeva kansallinen lainsäädäntö ja ennakkoratkaisupyyntö

2. Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia sezione staccata di Brescian (Italia) (jäljempänä TAR) ennakkoratkaisukysymykset on esitetty tällaisessa tilanteessa. Kansallinen tuomioistuin pyytää yhteisöjen tuomioistuinta lausumaan EY 43 ja EY 49 artiklaan perustuvien yhdenvertaisen kohtelun periaatteen, syrjintäkiellon periaatteen ja avoimuusperiaatteen sekä maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 98/30/EY kumoamisesta 26.6.2003 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/55/EY [2] (jäljempänä direktiivi 2003/55) vaikutuksista maakaasun jakelua koskeviin konsessioihin, jotka on alun perin annettu ilman minkäänlaista tarjouskilpailumenettelyä. Pääasian oikeudenkäynnissä on ennen kaikkea kysymys kansallisesta lainsäädännöstä, jossa säädettyä siirtymäkautta on jatkettu kahteen otteeseen ja jolla on tarkoitus saada nämä konsessiot päättymään ennenaikaisesti niiden vaatimusten täyttämiseksi, joita yhteisön oikeudessa oletetaan asetettavan.

3. Pääasian oikeudenkäynnin kantaja, ASM Brescia SpA (jäljempänä ASM Brescia), sai 27.2.1984 Rodengo Saianon kunnalta (jäljempänä kunta) maakaasun jakelupalvelua koskevan konsession ilman minkäänlaista tarjouskilpailua muiden mahdollisten

1 – Alkuperäinen kieli: ranska.

2 – EYVL L 176, s. 57.

yritysten kanssa. Konsession oli määrä päättyä 31.12.2029. Italian lainsäätäjä halusi kuitenkin aikaistaa ilman tarjouskilpailua annettujen konsessioiden päättymisajankohtaa, kun maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä 22.6.1998 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 98/30/EY [3] saatettiin osaksi kansallista oikeusjärjestystä.

4. Tässä tarkoituksessa 23.5.2000 annettiin asetus nro 164 (jäljempänä asetus nro 164/2000), [4] jolla vahvistetaan kaasun tuonnin, viennin, kuljetuksen sekä toimituksen, jakelun ja myynnin vapautta koskeva periaate. Asetuksen nro 164/2000 14 §:n nojalla jakelua pidetään kuntien julkisena palveluna, ja se annetaan tehtäväksi konsession saajille, jotka valitaan yksinomaan tarjouskilpailulla enintään 12 vuoden ajaksi.

5. Jotta siirtyminen voimassa olevista konsessioista sopimusten tekemiseen tarjouskilpailussa nopeutuisi, asetuksen nro 164/2000 15 §:n 5 ja 7 momentissa säädetään seuraavaa:

”5. Kaasun jakelutoiminnan osalta konsessiot, jotka ovat voimassa tämän asetuksen voimaan tullessa, sekä konsessiot, jotka on annettu yhtiöille, jotka ovat muodostuneet nykyisiä konsessionhaltijoita koskevien muutosten seurauksena, pysyvät voimassa sovitun voimassaoloajan, mikäli se päättyy 7 momentissa säädetyn siirtymäkauden kuluessa. Voimassa olevat konsessiot, joiden osalta ei ole sovittu voimassaoloajasta tai on sovittu voimassaoloaika, joka on pidempi kuin siirtymäkausi, ovat voimassa siirtymäkauden päättymiseen saakka.

– –

7. Edellä 5 momentissa tarkoitettu siirtymäkausi vahvistetaan viideksi vuodeksi 31.12.2000 lukien. – –”

6. Asetuksen nro 164/2000 15 §:n 7 momentissa säädetään lisäksi, että siirtymäkautta voidaan jatkaa enintään viidellä vuodella eli vuoteen 2010 saakka tiettyjen siinä lueteltujen edellytysten täyttyessä.

7. Siirtymäkauden pituutta muutettiin ensimmäisen kerran vuonna 2004 23.8.2004 annetun lain nro 239 1 §:n 69 momentilla, jonka mukaan ”[asetuksen nro 164/2000] 15 §:n 5 momentin mukainen siirtymäkausi päättyy 31.12.2007, mutta konsession antaneella paikallisyhteisöllä on mahdollisuus pidentää kuuden kuukauden kuluessa tämän lain voimaantulosta siirtymäkautta yhdellä vuodella, jos siihen on yleisen edun mukaisia syitä – –”.

3 – EYVL L 204, s. 1.

4 – GURI nro 142, 20.6.2000.

8. Koska käyttöön otetty järjestelmä oli monimutkainen ja aiheutti epävarmuutta sen siirtymäkauden pituuden osalta, jonka aikana ilman minkäänlaista tarjouskilpailumenettelyä annettujen konsessioiden oli päätyttävä, vuonna 2005 annettiin uusi asetus, eli 30.12.2005 annettu asetus nro 273 (jäljempänä asetus nro 273/2005).

9. Kantajayrityksen ASM Brescian ja sen sopimuskumppanina olevan kunnan välinen riita liittyy näiden peräkkäisten säädösten epäselvyyteen. Osapuolet olivat eri mieltä siirtymäkauden päättymisestä ja siten riidanalaisen konsession päättymisajankohdasta, minkä vuoksi kantajayritys nosti kumoamiskanteen 19.7.2005 tehdystä kunnanvaltuuston päätöksestä, jossa kyseisen konsession päättymispäiväksi oli vahvistettu 31.12.2005.

10. TAR hylkäsi riidanalaisen päätöksen täytäntöönpanon lykkäämistä koskevan vaatimuksen 18.10.2005 antamallaan väliaikaismääräyksellä.

11. Asetuksella nro 273/2005, joka tuli voimaan asian käsittelyn aikana, oli määrä selkeyttää tilannetta. Sen 23 §:n 1 momentissa säädetään, että siirtymäkauden päättymispäivää lykätään automaattisesti 31.12.2007 saakka ja että sitä voidaan jatkaa kahdella vuodella eli 31.12.2009 saakka, mikäli ainakin yksi asetuksen nro 164/2000 15 §:n 7 momentin edellytyksistä täyttyy. Kyseisen asetuksen antamisen taustalla ollut yritys katsoi, että sen konsessio saattoi päättyä aikaisintaan 31.12.2007 ja viimeistään 31.12.2009.

12. Katsottuaan asetuksen nro 273/2005 olevan sovellettavissa käsiteltävään asiaan Consiglio di Stato hyväksyi 21.2.2006 antamassaan väliaikaismääräyksessä riidanalaisen päätöksen täytäntöönpanon lykkäämisen.

13. Tämän kysymyksen ratkaisemisen jälkeen TAR, jonka on tehtävä aineellinen ratkaisu asiassa, on kuitenkin epävarma siitä, onko yhteisön oikeuden kanssa yhteensopivaa jatkaa siirtymäkautta, jonka kuluessa konsessiot, joiden piti alun perin päättyä tämän siirtymäkauden jälkeen, päättyvät ennenaikaisesti.

14. Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia sezione staccata di Brescia päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko se, että voimassa olevien maakaasun jakelua koskevien konsessioiden, jotka alun perin annettiin ilman tarjouskilpailua, voimassaoloaikaa pidennetään automaattisesti ja yleisesti 31.12.2007 saakka, ristiriidassa EY 43, EY 49 artiklan ja EY 86 artiklan 1 kohdan sekä yhdenvertaisen kohtelun

periaatteen, syrjintäkiellon periaatteen ja avoimuusperiaatteen kanssa?

2) Onko se, että voimassa olevien maakaasun jakelua koskevien konsessioiden, jotka alun perin annettiin ilman tarjouskilpailua, voimassaoloaikaa pidennetään lisäksi automaattisesti 31.12.2009 saakka, ristiriidassa EY 43, EY 49 artiklan ja EY 86 artiklan 1 kohdan sekä yhdenvertaisen kohtelun periaatteen, syrjintäkiellon periaatteen ja avoimuusperiaatteen kanssa seuraavissa tilanteissa:

a) kun konsession saaja on sulautunut toisen yhtiön kanssa, minkä ansiosta se kykenee palvelemaan käyttäjäkuntaa, joka on kaksinkertainen suuremmalla yhtiöllä alun perin olleeseen käyttäjäkuntaan verrattuna

b) kun konsession saaja on saanut yli 100 000 loppukäyttäjää tai kaasua jaetaan yli 100 miljoonaa kuutiometriä vuodessa tai toiminta-alue vastaa vähintään koko maakunnan aluetta

c) kun vähintään 40 prosenttia konsession saajan yhtiöpääomasta on siirretty yksityisille osakkaille?

3) Onko voimassa olevien maakaasun jakelua koskevien konsessioiden voimassaoloajan pidentäminen ristiriidassa 26.6.2003 annetun direktiivin 2003/55/EY johdanto-osan neljännen, kahdeksannen, 10. ja 18. perustelukappaleen ja 23 artiklan 1 kohdan, EY 10 artiklan sekä kohtuus- ja suhteellisuusperiaatteiden kanssa sekä ensimmäisessä kysymyksessä kuvatussa tilanteessa että toisessa kysymyksessä kuvatussa tilanteessa, kun otetaan erityisesti huomioon:

a) valtioiden velvollisuus saavuttaa maakaasumarkkinoiden vapauttamisen tavoite 1.7.2007 mennessä

b) valtioille asetettu kielto säätää tai pitää voimassa maakaasumarkkinoiden vapauttamisen vastaisia kansallisia säännöksiä

c) valtioiden velvollisuus sitoa siirtymäkauden kesto kohtuulliseen aikaan ja objektiivisiin vaatimuksiin?”

15. Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin haluaa näillä kysymyksillään selvittää lähinnä sen, miten laajat velvoitteet perustamissopimuksessa ja direktiivin 2003/55 asiaa koskevissa säännöksissä on asetettu jäsenvaltioille ilman tarjouskilpailua annettujen konsessioiden osalta.

II Ennakkoratkaisukysymysten uudelleen muotoilu ja tutkittavaksi ottaminen

16. Koska ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen ennakkoratkaisukysymysten muotoilu voi aiheuttaa sekaannusta, on heti alkuun täsmennettävä, että pääasiassa kysymyksessä olevan kansallisen lainsäädännön tarkoituksena ei ole jatkaa konsessioiden voimassaoloaikaa vaan säätää niiden ennenaikaisesta päättymisestä siirtymäkauden puitteissa. Kansallisessa lainsäädännössä tarkoitettu voimassaoloajan jatkaminen, josta pääasian oikeudenkäynnissä on kysymys, ei itse asiassa koske konsession voimassaoloaikaa vaan kyseisen konsession ennenaikaiseksi päättämiseksi säädetyn siirtymäkauden pituutta.

17. Tällä varauksella, josta asianosaiset ovat yhtä mieltä, yhteisöjen tuomioistuinta pyydetään todellisuudessa ratkaisemaan ensinnäkin, onko yhteisön oikeus esteenä sille, että kyseisille yrityksille myönnetään siirtymäkausi ilman minkäänlaista tarjouskilpailumenettelyä annettujen konsessioiden ennenaikaiseksi päättämiseksi, ja toiseksi, voivatko ja millä edellytyksillä toimivaltaiset kansalliset viranomaiset jatkaa tällaista siirtymäkautta tai muuttaa sen kestoa.

18. Ennakkoratkaisukysymykset on näin ymmärrettyinä otettava tutkittaviksi, sillä niissä pyydetään yhteisön oikeuden tulkintaa, josta voi olla hyötyä pääasian ratkaisun kannalta. [5]

III Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

A *Alustavat toteamukset sovellettavista määräyksistä ja säännöksistä*

19. Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin viittaa kahdessa ensimmäisessä kysymyksessään primäärioikeuden määräysten eli EY 43, EY 49 ja EY 86 artiklan tulkintaan ja viittaa kolmannessa kysymyksessään maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä annetun direktiivin 2003/55 säännöksiin. Mielestäni on kuitenkin tarkoituksenmukaista tarkastella ensin johdetun oikeuden säännösten sovellettavuutta

5 – Ks. vastaavasti asia C-324/98, Telaustria ja Telefonadress, tuomio 7.12.2000 (Kok. 2000, s. I-10745).

käsiteltävänä olevaan asiaan. Jos nimittäin esillä olevat tosiseikat ja oikeudelliset seikat olisi jätettävä direktiivin 2003/55 soveltamisalan ulkopuolelle, EY 43 artiklasta, EY 49 artiklasta ja EY 86 artiklan 1 kohdasta ilmeneviin perusvapauksiin liittyvät velvoitteet ovat määräämiä käsiteltävän asian ratkaisun kannalta.

20. Vaikka ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin viittaa maakaasun jakelua koskevaan ”konsessioon”, on huomattava, että tällä käsitteellä on itsenäinen määritelmä yhteisön oikeudessa. Ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen on näin ollen varmistettava, että kyseisen kunnan ja ASM Brescian välinen sopimus vastaa ”palveluja koskevan konsession” määritelmää, sellaisena kuin se on esitetty yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä, [6] jossa toistetaan Euroopan yhteisöjen komission tulkitsevassa tiedonannossa esitetty määritelmä, jonka mukaan ”urakoitsija kantaa kyseisen palvelun hyödyntämiseen liittyvän riskin (palvelun perustaminen ja hyödyntäminen) ja saa korvauksensa merkittävältä osin perimällä käyttäjiltä maksuja jossakin muodossa. Samoin kuin käyttöoikeusurakoissa, on tapa, jolla palvelun järjestäjä saa korvauksen, määräävä tekijä pääteltäessä, kenellä on kohteen käyttöön liittyvä riski”. [7]

21. Jos kysymyksessä oleva sopimus vastaa tätä määritelmää, asiassa ei voida vedota julkisia rakennusurakoita sekä julkisia tavaroja palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 31.3.2004 annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2004/18/EY. [8] Sen soveltamisalan ulkopuolelle jätetään nimenomaisesti palveluja koskevat konsessiot. Koska direktiivi 2003/55 sen sijaan koskee nimenomaan maakaasun sisämarkkinoiden yhteisiä sääntöjä, kansallinen tuomioistuin voi perustellusti pohtia, voidaanko sen säännöksiin vedota, ja näiden tulkintaa pääasian oikeudenkäynnin yhteydessä.

B *Kolmas kysymys: direktiivin 2003/55 sovellettavuus pääasiaan*

22. Ensimmäisten direktiivien antamisella, sähködirektiivillä vuonna 1996 ja maakaasudirektiivillä vuonna 1998, pyrittiin sisämarkkinoiden toteuttamiseen, mikä edellytti muiden kuin infrastruktuuria koskevien julkisten monopolien purkamista vapaan ja vääristymättömän kilpailun saavuttamiseksi näillä aloilla. Näissä direktiiveissä jätettiin kuitenkin jäsenvaltioille jossain määrin valinnanvaraa markkinoiden avaamisen, verkkoon pääsyn järjestämisen ja markkinoiden sääntelyn suhteen. Komission mukaan ”käytäntö on osoittanut, että tämä tilanne johtaa kilpailun vääristymiseen, kun eräissä jäsenvaltioissa markkinat on avattu

6 – Ks. tältä osin em. asia Telaustria ja Telefonadress, tuomion 57 kohta; asia C-231/03, Coname, tuomio 21.7.2005 (Kok. 2005, s. I-7287, 16 kohta); asia C-458/03, Parking Brixen, tuomio 13.10.2005 (Kok. 2005, s. I-8585, 42 kohta); asia C-410/04, ANAV, tuomio 6.4.2006 (Kok. 2006, s. I-3303, 17 kohta) ja asia C-260/04, komissio v. Italia, tuomio 13.9.2007 (Kok. 2007, s. I-7083, 21 kohta).

7 – Komission tulkitseva tiedonanto käyttöoikeussopimuksista (konsessio) yhteisön oikeudessa (EYVL 2000, C 121, s. 2, 2.2 kohta).

8 – EYVL L 134, s. 114. Tällä direktiivillä korvataan julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 18.6.1992 annettu neuvoston direktiivi 92/50/ETY (EYVL L 209, s. 1).

laajemmin tosiasialliselle kilpailulle kuin toisissa”. [9] Direktiivi 2003/55 on annettu tässä yhteydessä, jotta maakaasumarkkinat voitaisiin avata asteittain kokonaan antamalla kuluttajille mahdollisuus valita vapaasti toimittajansa ja toimittajille mahdollisuus toimittaa vapaasti hyödykkeitä asiakkailleen. [10] Tämän uuden direktiivin tarkoituksena on antaa ”konkreettisia säännöksiä tasapuolisten toimintaedellytysten varmistamiseksi ja määräävää markkina-asemaa ja markkinoiden valtaukseen tähtäävää toimintaa koskevien riskien vähentämiseksi varmistamalla syrjimättömät siirto- ja jakelutariffit siten, että verkkoon pääsy perustuu tariffeihin, jotka on julkaistu ennen niiden voimaantuloa, sekä varmistamalla, että pienten ja heikossa asemassa olevien asiakkaiden oikeuksia suojellaan”. [11] Direktiivillä 2003/55 viedään tässä tarkoituksessa jäsenvaltioilta mahdollisuus valita neuvotteluihin perustuva kaasuverkkoon pääsy ja velvoitetaan ne pitämään siirto- ja jakeluverkon käyttö oikeudellisesti erillään muista toiminnoista.

23. Ennen kuin tutkitaan, onko kyseinen direktiivi esteenä siirtymäkaudelle, jonka kuluessa riidanalaiset palveluja koskevat konsessiot on purettava ennenaikaisesti, on ensin tarkasteltava tällä direktiivillä jäsenvaltioille asetettujen velvoitteiden laajuutta. Onko erityisesti katsottava, että tässä säädöksessä jäsenvaltiot velvoitetaan päättämään ennenaikaisesti tällaiset konsessiot, ja mikäli näin on, mistä lähtien ja millä edellytyksillä tämä velvoite on voimassa?

24. Ensin mainitun seikan osalta asianosaiset ovat yhtä mieltä siitä, ettei direktiivissä 2003/55 ole minkäänlaista viittausta velvoitteeseen päättää riidanalaiset konsessiot ennenaikaisesti. Kansallinen tuomioistuin pohtii kuitenkin, mikä merkitys on annettava direktiivin 2003/55 23 artiklan 1 kohdan c alakohdalle, jossa voitaisiin sen mielestä asettaa jäsenvaltioille tällainen velvoite 1.7.2007 alkaen. Kyseisessä artiklassa säädetään seuraavaa: ”Jäsenvaltioiden on varmistettava, että vaatimuksia täyttävät asiakkaat ovat: – – 1 päivästä heinäkuuta 2007 alkaen kaikki asiakkaat”. Tästä seuraa, että tästä päivämäärästä lukien kaikkien asiakkaiden oletetaan yhteisön oikeuden mukaisesti voivan valita toimittajansa maakaasua ostaessaan.

25. Tämä ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen tulkinta tästä säännöksestä on mielestäni kuitenkin virheellinen maakaasun jakelusopimusten osalta. Tämä artikla koskee nimittäin ainoastaan maakaasun toimitusta eikä jakelua. Näin ollen tästä säännöksestä ei voida päätellä jäsenvaltioilla olevan minkäänlaista velvollisuutta päättää ilman minkäänlaista tarjouskilpailumenettelyä tehtyjä jakelusopimuksia. Kuten komissio perustellusti toteaa, toimitussopimuksiin sovellettua määräpäivää

9 – Komission tiedonanto Euroopan parlamentille EY:n perustamissopimuksen 251 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaisesti neuvoston vahvistamasta yhteisestä kannasta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin antamiseksi sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 96/92/EY kumoamisesta sekä neuvoston vahvistamasta yhteisestä kannasta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin antamiseksi maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 98/30/EY kumoamisesta (SEC(2003) 161 lopullinen).

10 – Direktiivin 2003/55 neljäs perustelukappale. Ks. myös asia T-87/05, EDP v. komissio, tuomio 21.9.2005 (Kok. 2005, s. II-3745, 110 kohta).

11 – Direktiivin 2003/55 toinen perustelukappale.

1.7.2007 ei voida soveltaa jakelusopimuksiin asettumatta yhteisön lainsäätäjän sijaan.

26. Mistään muusta direktiivin 2003/55 säännöksestä ei myöskään saada nimenomaista tukea velvoitteelle purkaa ennenaikaisesti voimassa olevat konsessiot. Maakaasun jakelua koskevissa direktiivin 2003/55 artikloissa, kuten 4 artiklan 2 kohdassa ja 11 ja 18 artiklassa, tyydytään lähinnä säätämään ainoastaan, että jakeluverkonhaltijat nimetään ottaen huomioon tehokkuuteen ja talouden tasapainoon liittyvät näkökohdat (11 artikla) puolueettomin ja syrjimättömin perustein (4 artiklan 2 kohta). Jakeluverkonhaltijoiden on lisäksi annettava kolmannelle osapuolelle pääsy verkkoon harjoittamatta syrjintää siten, että sovelletut tariffit ja niiden laskentamenetelmät ovat täysin avoimia (18 artikla).

27. Edellä esitetyn perusteella pelkästään tämän säädöksen sanamuodon perusteella on näin ollen mahdotonta päätellä, että jäsenvaltioilla olisi jonkinlainen velvollisuus purkaa ennenaikaisesti ennen kyseisen säädöksen antamista annetut konsessiot. Tästä toteamuksesta riippumatta on lisättävä, ettei direktiivissä 2003/55 kuitenkaan kielletä tällaista purkamista. Edellä mainittujen direktiivin 2003/55 säännösten perusteella ei voida määritellä, onko yhteisön oikeus esteenä pääasiassa kysymyksessä olevan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle.

28. Kolmanteen ennakkoratkaisukysymykseen on näin ollen vastattava, että direktiivissä 2003/55 ei velvoiteta purkamaan ennenaikaisesti alun perin ilman minkäänlaista tarjouskilpailumenettelyä tehtyjä kaasun jakelusopimuksia, mutta siinä ei voida kuitenkaan katsoa nimenomaisesti evättävän tällaista mahdollisuutta.

29. Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan se, ettei sovelleta johdetun oikeuden säännöksiä ei kuitenkaan estä soveltamasta ”yleisesti perustamissopimuksen perustavanlaatuisia oikeussääntöjä ja erityisesti kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoa koskevaa periaatetta”. [12] Yhteisöjen tuomioistuin on lisäksi todennut, että ”yleisesti perustamissopimuksen määräykset, joita sovelletaan julkisia palveluja koskeviin toimilupiin, erityisesti EY 43 ja EY 49 artikla, sekä kansallisuuteen perustuvan syrjinnän kielto ovat erityisiä yhdenvertaisen kohtelun periaatteen ilmauksia”. [13] Toisin sanoen konsession saaja on valittava perustamissopimuksen periaatteita noudattaen. Näin ollen vastaus ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen kysymyksiin on annettava tukeutuen näihin periaatteisiin, joilla pääasiassa pyritään takaamaan vapaan liikkuvuuden tavoitteet.

12 – Ks. mm. em. asia Telaustria ja Telefonadress, tuomion 60 kohta; em. asia Parking Brixen, tuomion 49 kohta; em. asia Coname, tuomion 16 kohta ja em. asia komissio v. Italia, tuomion 22 kohta.

13 – Em. asia Parking Brixen, tuomion 48 kohta ja em. asia komissio v. Italia, tuomion 23 kohta.

C *Kaksi ensimmäistä kysymystä*

30. Kun ennakkoratkaisupyynnön tehnyt tuomioistuin kysyy yhteisöjen tuomioistuimelta, onko yhteisön oikeus esteenä siirtymäkaudelle sekä sen jatkamiselle EY 43 ja EY 49 artiklaan [14] perustuvien avoimuuden ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteiden vastaisesti alun perin tehtyjen konsessioiden päättämiseksi, se tuo todellisuudessa esille kaksi vapaaseen liikkuvuuteen liittyvää ongelmaa.

31. Vaikka ennakkoratkaisumenettelyssä yhteisöjen tuomioistuimen on rajoituttava tulkitsemaan yhteisön oikeutta abstraktisti, sen on kuitenkin esitettävä ennakkoratkaisupyynnön esittäneelle tuomioistuimelle asian ratkaisun kannalta tarvittavat seikat. Yhteisöjen tuomioistuin on tämänsuuntaisesti toistuvasti todennut, että se on toimivaltainen esittämään kansalliselle tuomioistuimelle kaikki sellaiset yhteisön oikeuden tulkintaan liittyvät seikat, jotka saattavat auttaa kansallista tuomioistuinta sen arvioidessa kansallisen lainsäädäntönsä yhteensopivuutta yhteisön oikeuden kanssa. [15] Esillä olevassa asiassa on mielestäni tarpeen täsmentää oikeudellisen päättelyn eri vaiheet, jotka kansallisen tuomioistuimen on käytävä läpi pääasiassa kysymyksessä olevaa asiaa käsitellessään.

32. Ennakkoratkaisukysymyksiin vastattaessa on tässä tarkoituksessa ensinnäkin ratkaistava, merkitseekö kansallinen lainsäädäntö, jossa säädetään voimassa olevien konsessioiden voimassa pitämisestä niiden ennenaikaiseksi päättämiseksi käyttöön otetun siirtymäkauden loppuun, palvelujen tarjoamisen vapauden ja sijoittautumisvapauden estettä, ja mikäli näin on, toiseksi tutkittava, voidaanko tällainen rajoitus kuitenkin hyväksyä EY 45 ja EY 46 artiklassa nimenomaisesti määrättyinä poikkeuksina tai voidaanko sitä perustella yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti yleistä etua koskevilla pakottavilla syillä.

33. Lisäksi on huomattava, että tässä asiassa kysymyksessä oleva kansallinen lainsäädäntö liittyy yhteisön sisäiseen kauppaan, sillä muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneet toimijat voivat haluta osallistua kaasunjakelutoimintaan Italiassa. Ennakkoratkaisukysymykset kuuluvat näin ollen yhteisön oikeuden soveltamisalaan, vaikka kaikki pääasian tosiseikat ovat tapahtuneet vain yhden jäsenvaltion sisällä. [16]

14 – EY 43 ja EY 49 artiklan soveltaminen on täysin perusteltua, sillä konsession on antanut kunta, joka toimii viranomaisena. Näin ollen on sovellettava näistä artikloista ilmeneviä vapaan liikkuvuuden periaatteita. Ks. tämän analyysin vahvistamisesta ja vastaavasti EY 81 artiklan soveltamisen poissulkemisesta esillä olevan kaltaisiin konsessiosopimuksiin asia 30/87, Bodson, tuomio 4.5.1988 (Kok. 1988, s. 2479, 18 kohta).

15 – Ks. mm. asia C-292/92, Hünermund ym., tuomio 15.12.1993 (Kok 1993, s. I-6787, Kok. Ep. XIV, s. I-515, 8 kohta) ja asia C-380/05, Centro Europa 7, tuomio 31.1.2008 (Kok. 2008, s. I-349, 50 kohta).

16 – Ks. yhteisöjen tuomioistuimen sovittelevasta tulkinnasta tältä osin asia C-87/94, komissio v. Belgia, tuomio 25.4.1996 (Kok. 1996, s. I-2043, 33 kohta); em. asia Parking Brixen, tuomion 55 kohta ja em. asia Centro Europa 7, tuomion 66 kohta.

1. Esteen olemassaolo

34. Yhteisöjen tuomioistuin on useaan otteeseen, muun muassa edellä mainituissa asioissa Telaustria ja Telefonadress, Coname ja Parking Brixen antamissaan tuomioissa täsmentänyt EY 43 ja EY 49 artiklasta sekä yhdenvertaisen kohtelun periaatteesta, syrjintäkiellon periaatteesta ja avoimuusperiaatteesta seuraavia vaatimuksia.

35. Edellä mainitussa asiassa Telaustria ja Telefonadress annetussa tuomiossa vahvistetun periaatteen mukaan hankintaviranomaisten on noudatettava avoimuuden vähimmäisvelvoitetta, jolla pyritään takaamaan ”kaikkien potentiaalisten tarjoajien eduksi se, että hankinnasta ilmoitetaan asianmukaisessa laajuudessa, minkä ansiosta palveluhankinnat avautuvat kilpailulle ja hankintasopimuksia koskevien tekomenettelyiden puolueettomuutta voidaan valvoa”. [17] Tämä yleisesti perustamissopimuksen perustavanlaatuisista määräyksistä ja erityisesti syrjintäkiellon periaatteesta seuraava vaatimus ei edellytä, että tarjouskilpailumenettelyyn turvaudutaan systemaattisesti, vaan siinä edellytetään ainoastaan asianmukaisessa laajuudessa ilmoittamista.

36. Tämä kanta on sittemmin vahvistettu ja sitä on täsmennetty erityisesti kaasunjakelua koskevan julkisen palvelun hoitamisesta annettua konsessiota koskeneessa edellä mainitussa asiassa Coname annetussa tuomiossa. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi tässä asiassa, että konsessiota ei voida antaa noudattamatta avoimuuden asettamia vaatimuksia. Siten konsession antaminen suoraan ilman, että mahdollisesti johonkin muuhun jäsenvaltioon sijoittautunut yritys voi saada kyseistä konsessiota koskevia relevantteja tietoja voidakseen ilmaista kiinnostuksensa, on EY 43 ja EY 49 artiklaan perustuvien periaatteiden vastaista.

37. Näissä oikeustapauksissa vahvistetaan periaate, jonka mukaan kaikkien konsessioiden antamiselle asetetaan vastedes kilpailun vähimmäisvaatimus, jolloin on noudatettava avoimuuden vähimmäisvelvoitetta ja yhdenvertaista kohtelua palvelujen tarjoamisen vapaudelle asetettujen esteiden poistamista koskevan tavoitteen toteuttamiseksi.

38. Yhteisöjen tuomioistuimen on lisäksi täytynyt täsmentää jäsenvaltioiden velvollisuuksia uusia palveluja koskevia konsessioita annettaessa. Edellä mainitussa asiassa Parking Brixen annetussa tuomiossa yhteisön lainkäyttöelin katsoi, ”että jäsenvaltiot eivät saa pitää voimassa sellaista kansallista lainsäädäntöä, joka tekee mahdolliseksi julkisia palveluita koskevan konsession antamisen ilman kilpailuttamista, koska tällaisella sopimuksentekomenettelyllä rikotaan EY 43 tai EY 49 artiklaa tai loukataan yhdenvertaisen kohtelun, syrjintäkiellon ja avoimuuden periaatteita”. [18] Toisin sanoen se, että äskettäin annettuja konsessioita ei ole lainkaan mahdollista kilpailuttaa, merkitsee palvelujen tarjoamisen vapauden ja/tai sijoittautumisvapauden estettä. Lisäksi se on katsonut, että

17 – Tuomion 62 kohta.

18 – Tuomion 52 kohta. Tuomio on vahvistettu em. asiassa ANAV, tuomion 22 kohta.

julkista palvelua koskevan konsession uudistaminen ilman tarjouskilpailua mahdollisten toimijoiden välillä merkitsee niin ikään EY 43 ja EY 49 artiklan rikkomista. [19] On näin ollen selvää, että uusien konsessioiden antaminen tai voimassa olevan konsession uudistaminen ilman, että siitä ilmoitettaisiin asianmukaisesti, on vapaan liikkuvuuden periaatteiden vastaista.

39. Kyseinen tulkinta koskee kuitenkin ainoastaan konsession antamis- ja/tai uudistamispäätöstä. Yhteisöjen tuomioistuimen vahvistama tulkinta ei koske palveluja koskevia *konsessioita* sellaisinaan vaan kyseisten konsession antamis- tai uudistamis*päätöksiä*, minkä vuoksi voitaisiin pitää virheellisenä ulottaa yhteisöjen tuomioistuimen aikaisemmin muun muassa edellä mainitussa asiassa Coname antamassaan tuomiossa esittämää tulkintaa alun perin ilman tarjouskilpailua myönnettyihin konsessioihin, kun niiden voimassaoloaika ei ole vielä päättynyt, jolloin toimivaltainen viranomainen ei ole tehnyt *päätöstä* konsession antamisesta eikä *päätöstä* niiden uudistamisesta.

40. Mielestäni pääasiassa kysymyksessä oleva asia näyttää kuitenkin poikkeavan tästä tilanteesta siltä osin kuin Italian lainsäätäjä on antanut lainsäädäntöä ja sen lainsäädännöllä on sama vaikutus kuin konsession uudistamista koskevalla päätöksellä. Vaikka Italian lainsäätäjä on pyrkinyt toteuttamaan alun perin ilman minkäänlaista tarjouskilpailumenettelyä myönnettyjen konsessioiden ennenaikaista purkamista koskevan tavoitteen, se on kuitenkin kyseessä olevassa lainsäädännössä säätänyt niiden voimassa pitämisestä käyttöön otetun siirtymäkauden loppuun saakka. Tällaisella lainsäädännöllä rajoitetaan siten kaikkien muiden jäsenvaltioiden potentiaalisten toimijoiden mahdollisuutta harjoittaa kaasunjakelutoimintaa siinä käyttöön otetun koko siirtymäkauden ajan. Tällainen lainsäädäntö merkitsee näin ollen palvelujen tarjoamisen vapauden ja/tai sijoittautumisvapauden estettä, kun siinä ei anneta muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneille potentiaalisille toimijoille mahdollisuutta saada näitä konsessioita.

41. Vaikka yhteisöjen tuomioistuin ei olisi tältä osin samaa mieltä kanssani, toimen määrittely esteeksi pitäisi nähdäkseni hyväksyä. Palvelujen tarjoamisen vapauden ja sijoittautumisvapauden tavoite edellyttää joka tapauksessa alun perin perustamissopimuksen määräysten vastaisesti annettujen, voimassa olevien konsessioiden avaamista kilpailulle. Tällaisilla konsessioilla, jotka on yleensä annettu erittäin pitkäksi ajaksi, perinteiset toimijat voivat säilyttää etuoikeutetun asemansa. Ennen kaikkea nämä sopimukset estävät uusien toimijoiden pääsyn markkinoille. Muiden jäsenvaltioiden potentiaaliset toimijat eivät näin ollen voi yhteisön oikeuden vastaisesti myönnettyjen konsessioiden koko voimassaoloaikana päästä relevanteille markkinoille. Näin ollen luontaisen ominaispiirteensä vuoksi konsessiot muodostavat jarrun relevanteille markkinoille pääsylle suojaamalla kotimaisten toimijoiden saavuttamia asemia.

19 – Ks. mm. em. asia komissio v. Italia, tuomion 25 kohta. Kyseinen asia koski ilman tarjouskilpailua hevoskilpailujen vedonlyönnin järjestämiseen myönnettyjen konsessioiden uudistamista. Yhteisöjen tuomioistuin katsoo, että tällainen uudistaminen ”estää mainittujen toimilupien avaamisen kilpailulle ja myöntämismenettelyjen puolueettomuuden valvonnan”.

42. Vaikka konsession myöntämisestä tai uudistamisesta ei olisi päätöstä, jossa ei noudatettaisi tarjouskilpailun vähimmäisvaatimusta, tällainen rajoitus on luettava kyseisen jäsenvaltion syyksi. Jäsenvaltioiden on nimittäin toteutettava tarvittavat toimenpiteet kansallisen lainsäädäntönsä saattamiseksi yhteisön oikeuden mukaiseksi. Sekä EY 86 artiklan 1 kohdasta, mikäli kysymys on yksinoikeuksia saaneesta julkisesta yrityksestä, että EY 10 artiklan toisesta kohdasta yhdessä EY 43 ja EY 49 artiklan kanssa, mikäli konsession saaja ei ole EY 86 artiklassa tarkoitetussa tilanteessa, ilmenee jäsenvaltioiden olevan velvollisia poistamaan kaikki perustamissopimuksen vastaiset toimenpiteet yhteisön oikeuden tehokkuuden varmistamiseksi. Tästä seuraa, että jäsenvaltioiden on paitsi taattava mahdollisten toimijoiden välinen tarjouskilpailu jakelupalvelua koskevia konsessioita myönnettäessä tai niitä uudistettaessa, myös tehtävä kaikkensa, jotta alun perin ilman tarjouskilpailua myönnetyt konsessiot saadaan yhteisön oikeuden mukaisiksi.

43. Tämä tulkinta voidaan johtaa edellä mainituissa asioissa Telaustria ja Telefonadress, Parking Brixen ja Coname annetuista tuomioista siten, että se velvoittaa jäsenvaltioita jo alun perin. Yhteisöjen tuomioistuimen näissä tuomioissa vahvistamalla tulkinnalla, joka koskee EY 43 ja EY 49 artiklaa, ”selvennetään ja täsmennetään – – kyseisen oikeussäännön merkitystä ja ulottuvuutta niin, että yhteisöjen tuomioistuimen tulkinnasta ilmenee, miten tätä oikeussääntöä täytyy tai olisi täytynyt tulkita ja soveltaa sen voimaantulosta lähtien.” [20] Mikäli yhteisöjen tuomioistuin olisi halunnut erityisesti oikeusvarmuuden vaatimuksiin liittyvien poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi rajoittaa kyseisen tulkinnan ajallisia vaikutuksia, sen olisi pitänyt tehdä se juuri siinä tuomiossa, jossa vastataan tulkintapyyntöön. [21] Koska näin ei ole tehty, yhteisöjen tuomioistuimen vahvistama tulkinta säilyttää taannehtivan vaikutuksensa.

44. Yhteisöjen tuomioistuin näyttää siis edellä mainitussa oikeuskäytännössä vahvistaneen periaatteen, jonka mukaan julkista palvelua koskevan konsession antamisen tai uudistamisen on täytettävä avoimuuden ja yhdenvertaisen kohtelun vähimmäisvaatimus, ja katsoneen, että syrjintäkiellon periaatteen ja avoimuusperiaatteen vastaisesti annettuja konsessioita ei voida pitää voimassa, [22] mikäli nämä päätökset merkitsevät palvelujen tarjoamisen vapauden ja sijoittautumisvapauden rajoituksia.

45. Jos asiassa katsotaan olevan kysymys esteestä, on kuitenkin vielä tutkittava, voidaanko pääasian oikeudenkäynnissä kysymyksessä olevaa rajoitusta pitää perusteltuna yleiseen etuun liittyvien pakottavien syiden vuoksi.

20 – Asia 61/79, Denkavit italiana, tuomio 27.3.1980 (Kok. 1980, s. 1205, Kok. Ep. V, s. 149, 16 kohta); asia C-453/00, Kühne & Heitz, tuomio 13.1.2004 (Kok. 2004, s. I-837, 21 kohta); yhdistetyt asiat C-453/02 ja C-462/02, Linneweber ja Akritidis, tuomio 17.2.2005 (Kok. 2005, s. I-1131, 41 kohta) ja asia C-292/04, Meilicke ym., tuomio 6.3.2007 (Kok. 2007, s. I-1835, 34 kohta).

21 – Asia 309/85, Barra ym., tuomio 2.2.1988 (Kok. 1988, s. 355, Kok. Ep. IX, s. 327, 13 kohta); asia 24/86, Blaizot ym., tuomio 2.2.1988 (Kok. 1988, s. 379, Kok. Ep. IX, 339, 28 kohta); asia C-163/90, Legros ym., tuomio 16.7.1992 (Kok. 1992, s. I-4625, Kok. Ep. XIII, s. I-53, 30 kohta); asia C-415/93, Bosman, tuomio 15.12.1995 (Kok. 1995, s. I-4921, 142 kohta); asia C-437/97, EKW ja Wein & Co., tuomio 9.3.2000 (Kok. 2000, s. I-1157, 57 kohta) ja em. asia Meilicke ym., tuomion 36 kohta.

22 – Komissio yhtyy tähän näkemykseen. Näin myös, vaikka kirjoittajat päättelevätkin tämän velvoitteen direktiivin 2003/55 sanamuodosta, Bouquet, G. ja Buttery, E., ”Vers la fin du droit de préférence accordé aux concessionnaires de transport et de distribution d'électricité et de gaz”, *AJDA*, 2006, s. 964, erityisesti s. 968.

2. Vapaan liikkuvuuden rajoittamisen mahdolliset oikeuttamisperusteet

46. Sellaisten kansallisten toimenpiteiden, joilla rajoitetaan perustamissopimuksessa taattujen perusvapauksien käyttämistä, on täytettävä neljä edellytystä, jotta ne voisivat olla perusteltuja: niitä on sovellettava ilman syrjintää, ne on voitava perustella yleiseen etuun liittyvillä pakottavilla syillä, niiden on oltava omiaan takaamaan niillä tavoiteltavan päämäärän toteutuminen eikä niillä saa ylittää sitä, mikä on tarpeen tämän päämäärän saavuttamiseksi. [23]

47. Yleiseen etuun liittyvien pakottavien syiden osalta, sikäli kuin perustamissopimuksessa määrätyt poikkeukset eivät ole sovellettavissa esillä olevassa asiassa, asianosaiset perustavat väitteensä lähinnä oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteisiin perustellakseen siirtymäkauden käyttöön ottamisen.

48. Oikeusvarmuuden periaatetta voidaan pitää yhtenä sellaisena yleiseen etuun liittyvänä pakottavana syynä, jonka soveltamista jäsenvaltiot voivat vaatia. Yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että tämä periaate, joka on osa yhteisön oikeusjärjestystä, velvoittaa paitsi yhteisön toimielimiä, myös jäsenvaltioita, kun ne käyttävät yhteisön oikeudessa niille annettua toimivaltaa. [24]

49. Näin ollen oikeusvarmuuden periaate ja tarkemmin ottaen oikeussuhteiden vakauden periaate on vakuuttava perustelu siirtymätoimenpiteiden käyttöön ottamiselle.

50. Laillisesti syntyneiden oikeussuhteiden vakauden turvaaminen saa mielestäni tiettyä vastakaikua ennen edellä mainitussa asiassa Telaustria ja Telefonadress annettuun tuomioon perustuvaa oikeuskäytäntöä annettujen julkista palvelua koskevien konsessioiden osalta siten, että siirtymätoimenpiteet voidaan perustella sellaisen kohtuullisen määräajan antamiseksi, jonka kuluessa lainsäädäntö on saatettava yhteisön oikeuden mukaiseksi.

51. Esillä olevassa asiassa riidanalainen konsessio annettiin vuonna 1984. Koska edellä mainitussa asiassa Telaustria ja Telefonadress annettiin tuomio vasta vuonna 2000, konsessiosopimuksen antamisen ajankohtana vuonna 1984 asianosaiset saattoivat vilpittömässä mielessä olettaa aina tämän tuomion antamiseen saakka, etteivät ne toimineet yhteisön oikeuden vastaisesti.

23 – Asia C-55/94, Gebhard, tuomio 30.11.1995 (Kok. 1995, s. I-4165, 37 kohta); asia C-212/97, Centros, tuomio 9.3.1999 (Kok. 1999, s. I-1459, 34 kohta); asia C-424/97, Haim, tuomio 4.7.2000 (Kok. 2000, s. I-5123, 57 kohta) ja asia C-248/06, komissio v. Espanja, tuomio 13.3.2008, 32 kohta.

24 – Ks. mm. asia C-381/97, Belgocodex, tuomio 3.12.1998 (Kok. 1998, s. I-8153, 26 kohta); yhdistetyt asiat C-487/01 ja C-7/02, Gemeente Leusden ja Holin Groep, tuomio 29.4.2004 (Kok. 2004, s. I-5337, 57 kohta) ja asia C-376/02, ”Goed Wonen”, tuomio 26.4.2005 (Kok. 2005, s. I-3445, 32 kohta).

52. Kun näissä olosuhteissa otetaan huomioon tällaisesta taannehtivasti sovellettavasta oikeuskäytännöstä aiheutuvat kielteiset seuraukset erityisesti konsession saajalle, joka on toteuttanut pitkäaikaisen sopimuksen tekemistä puoltavia merkittäviä investointeja, siirtymätoimenpiteiden käyttöön ottaminen voimassa oleville sopimussuhteille aiheutuvien vahinkojen rajoittamiseksi ja siten oikeusvarmuuden periaatteen noudattamiseksi voi merkitä yleiseen etuun liittyvää pakottavaa syytä.

53. Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut tämän kantansa tueksi, että kun ”kysymyksessä olevassa yhteisön lainsäädännössä annetaan toimivaltaisille kansallisille viranomaisille riittävän laaja harkintavalta tämän lainsäädännön soveltamiseksi perusoikeuksien turvaamisesta seuraavien vaatimusten mukaisesti”, [25] ”jäsenvaltioiden on mahdollisuuksien mukaan sovellettava tätä lainsäädäntöä siten, ettei näitä vaatimuksia sivuuteta”. [26] Odotettaessa yhteisön lainsäätäjän toimenpiteitä palveluja koskeviin konsessioihin liittyvällä erityisalalla voidaan katsoa, että jäsenvaltioilla on riittävän laaja harkintavalta, jotta ne voivat ottaa huomioon oikeusvarmuuteen liittyvät vaatimukset soveltaessaan tällaisten sopimusten kilpailuttamista koskevan vähimmäisvaatimuksen periaatetta.

54. Kansallisen tuomioistuimen asiana on kuitenkin arvioida, onko siirtymäkauden myöntämisedellytyksillä puolueettomat, selkeät ja syrjimättömät perusteet ja ovatko nämä toimenpiteet oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. [27]

55. Tästä seuraa, että kahteen ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava seuraavalla tavalla:

EY 43 ja EY 49 artiklaa sekä yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, syrjintäkiellon periaatetta ja avoimuusperiaatetta on tulkittava siten, että ne estävät viranomaista säätämästä alun perin ilman minkäänlaista tarjouskilpailumenettelyä annettujen konsessioiden voimassa pitämisestä vahvistamansa siirtymäkauden ajan, vaikka tarkoituksena on päättää ennenaikaisesti kyseiset konsessiot, koska tällainen toimenpide merkitsee palvelujen tarjoamisen vapauden ja sijoittautumisvapauden estettä. Tällainen rajoitus voi kuitenkin olla perusteltavissa oikeusvarmuuteen ja erityisesti oikeussuhteiden vakauteen liittyvien yleistä etua koskevien pakottavien syiden vuoksi. Kansallisen tuomioistuimen asiana on varmistua siitä, että tällaisten siirtymätoimenpiteiden toteuttaminen täyttää nämä edellytykset, että niitä toteutettaessa noudatetaan puolueettomia, selkeitä ja syrjimättömiä perusteita ja että nämä toimenpiteet ovat oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden.

25 – Asia 5/88, Wachauf, tuomio 13.7.1989 (Kok. 1989, s. I-2609, 22 kohta).

26 – Edellä alaviitteessä 30 mainittu asia, tuomion 19 kohta.

27 – Ks. mm. yhdistetyt asiat C-338/04, C-359/04 ja C-360/04, Placanica ym., tuomio 6.3.2007 (Kok. 2007, s. I-1891, 49 kohta) ja em. asia Centro Europa 7, tuomion 103 kohta.

IV Ratkaisuehdotus

56. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia sezione staccata di Brescian esittämiin kysymyksiin seuraavasti:

1) Maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 98/30/EY kumoamisesta 26.6.2003 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2003/55/EY ei velvoiteta purkamaan ennenaikaisesti alun perin ilman minkäänlaista tarjouskilpailumenettelyä tehtyjä kaasun jakelusopimuksia, mutta siinä ei voida kuitenkaan katsoa nimenomaisesti evättävän tällaista mahdollisuutta.

2) EY 43 ja EY 49 artiklaa sekä yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, syrjintäkiellon periaatetta ja avoimuusperiaatetta on tulkittava siten, että ne estävät viranomaista säätämästä alun perin ilman minkäänlaista tarjouskilpailumenettelyä annettujen konsessioiden voimassa pitämisestä vahvistamansa siirtymäkauden ajan, vaikka tarkoituksena on päättää ennenaikaisesti kyseiset konsessiot, koska tällainen toimenpide merkitsee palvelujen tarjoamisen vapauden ja sijoittautumisvapauden estettä. Tällainen rajoitus voi kuitenkin olla perusteltavissa oikeusvarmuuteen ja erityisesti oikeussuhteiden vakauteen liittyvien yleistä etua koskevien pakottavien syiden vuoksi. Kansallisen tuomioistuimen asiana on varmistua siitä, että tällaisten siirtymätoimenpiteiden toteuttaminen täyttää nämä edellytykset, että niitä toteutettaessa noudatetaan puolueettomia, selkeitä ja syrjimättömiä perusteita ja että nämä toimenpiteet ovat oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden.